

Demokratikamp. De har ikke meget olie, men høj velstand og embedsmænd, man kan stole på. Tunesien var det eneste land, der kom ud af Det Arabiske Forår med et nyfødt demokrati. I bagklogskabens lys var det forventeligt.

Seks forsøg, én fuldtræffer

**AF MICHAEL AAGAARD
SEEBORG**
Lektor i statskundskab
Syddansk Universitet

DET Arabiske Forår gav en mager høst. Kun Tunesien kan i dag karakteriseres som et demokrati, hvis vi udelukkende forstår demokrati som tilstedeværelsen af konkurrencefyldte, frie og fair valg.

Der var massive folkelige protester mod magthaverne i seks lande ud af 14 i Mellemøsten og Nordafrika (kaldet MENA-regionen). I Bahrain og i Syrien lykkedes det styret at slå oprørene ned, mens regimerne blev omstyrtet i Yemen, Libyen, Egypten og Tunesien. Libyens regimeomvæltning var drevet af NATOs indblanding, mens det var drevet af interne oprør i de resterende tre lande. Det er derfor vanskeligt at behandle Libyen systematisk ved siden af de andre lande. Yemen venter stadig på det første demokratiske valg. Den tidligere politiske inderkreds er genetableret og leder en topstyret reformproces med begrænsede ændringer i udsigt. Efter de første demokratiske valg i Egypten tog militæret magten af frygt for de islamistiske partiers store dominans.

Allerede før Det Arabiske Forår brød ud, var det dog muligt at forudsige, hvor den demokratiske styreform ville få de bedste og de ringeste kår.

MENA-regionen har historisk set lidt under et demokratisk underskud, når vi ser på globale trends i regimeudviklinger. Frem til Det Arabiske Forår gik MENA-regionen således fri af det liberale hegemoni, som har kendetegnet vestlige landes aktive demokrati-fremme siden murens fald. Det har ellers ført til, at lande i snart sagt alle verdenshjørner har afholdt frie og fair valg.

At den udvikling gik hen over hovederne på MENA-landenes befolkninger kan ikke forklares med islam. Der findes demokratier

uden for MENA-regionen, hvor islam er den dominerende religion.

Danske Jakob Gerner Hariri har derimod for nyligt foreslået i tidsskriftet *Journal of Politics*, at der ikke er noget exceptionelt ved MENA-regionens demokratiske underskud, når vi ser nærmere på statsdannelsen blandt alle verdens autoritære regimer. MENA-regionens lande havde tidlig statsdannelse før kolonialiseringerne og gik derfor – ligesom mange andre lande med tidlig statsdannelse – fri af en gennemgribende kolonialisering.

Kolonimagterne styrede i stedet gennem eksisterende strukturer, og denne indirekte koloniseringsform anså sig ikke landene til et angelsaksisk-inspireret retssystem og bureaukrati. Fraværet af en sådan gunstig koloni-arv for demokrati kan forklare underskuddet i lande med en tidlig statsdannelse.

En anden gængs opfattelse er, at opstandene i de arabiske lande langt hen ad vejen skyldes befolkningernes adgang til internettet og brug af sociale medier. Ligeledes, at opstandene fortrinsvis var drevet af unge, arbejdsløse mænd.

Men tal fra Verdensbanken vidner om, at adgangen til internettet var markant højere i lande, der ikke oplevede opstand, end i lande med massive demonstrationer. Derimod var forskellen i arbejdsløshed blandt mænd og gennemsnitsalderen forsvindende lille på tværs af lande med og uden opstand.

Store olie- og gasressourcer og arverækkefølgen i det politiske embede udgør til gengæld en negativ rammebetingelse for Det Arabiske Forår. Disse faktorer gjorde det muligt for magthavere i arabiske lande at holde sammen

Stemmesedlerne tælles op efter det første egentlige demokratiske valg i Tunesien i 2014. FOTO: REUTERS/ZOUBEIR SOUISSI

Forstenet. Ny forskning tyder på, at et ældgammelt fossil, der ligner en tommelfinger med negl, er fælles forfader til moderne bløddyr som snegle, muslinger og blæksprutter.

Bløddyrenes Eva

AF ANNETTE K. NIELSEN

I det sydøstlige Marokko tæt på grænsen til Algeriet i et område ved navn Fezouata finder palæontologerne fossiler, der er ved at skrive historien om udviklingen af livet på Jorden helt om. Det fortæller den danske palæontolog ved Bristol University i England, Jakob Vinther, til IDEER. I en ny artikel i tidsskriftet *Nature* har han og tre andre forskere identificeret et sæt 478 millioner år gammelt fossil netop fra Fezouata som værende forfader til alle bløddyr eller *mollusker*, som de også hedder.

For en udenforstående minder fossilet mere om en tommelfinger med negl end et bløddyr såsom en snegl, en blæksprutte eller en musling, som vi kender i dag.

»Bløddyr i dag er helt utrolig diverse, og der

findes mange forskellige former. Vi ved, at de opstod i en meget kort periode under Den Kambriske Eksplosion for omkring 530 millioner år siden. Det har været lidt svært for os at forstå, hvordan en fælles forfader til bløddyrene eventuelt kunne have set ud, da udviklingen skete så hurtigt, og fordi der er så få fossiler, der kan dokumentere udviklingen,« siger Jakob Vinther.

Heldigvis ser det ud til, at Fezouata kan udfylde hullerne i palæontologernes viden. Fezouata-fundstedet er gjort af gamle finkornede havbundsaflejringer, der stammer fra den gang, landområdet lå ved Sydpolen. Med hensyn til fossilernes enestående bevaringstilstand og livsformernes diversitet kan Fezouata måle sig med det berømte Burgess Shale-område i Canada, Chengjiang i Kina og Siriuspasset i Nordgrønland. De tre fundsteder i Canada,

Kina og Grønland byder alle på exceptionelt velbevarede fossiler inklusive bløddyr af dyr og organismer fra Den Kambriske Eksplosion. Fezouata er dog lidt yngre end de tre andre steder og repræsenterer et slags forbindelsesled mellem to geologiske tidsaldre, Kambrium og Ordovicium.

»Vi finder mange af de fossiler, som vi kender fra de andre og ældre lokaliteter, og vi finder dyr, vi troede, var uddøde i overgangen fra Kambrium til Ordovicium. For eksempel har vi fundet store rejelignende dyr, anomalocarider, som var Kambriums toprovdyr, og som man troede var forsvundet. I Marokko var disse dyr op til tre meter lange, og de svømmede gennem vandet og filtrerede det, præcis som bardehvalerne gør det. Men vi finder også mange nye dyr, man ikke finder i Kambrium. Det drejer sig for eksempel om dolkhvaler.

Fezouata er en vigtig lokalitet, for den kan fortælle os en masse om det gamle og om det nye,« siger Jakob Vinther.

Et af de centrale kendetegn ved bløddyr er tilstedeværelsen af en raspetunge eller radula, som blev brugt til at skrabe mikroorganismer af hårde overflader med.

»Det helt særlige ved vores nye fossil er, at denne raspetunge er bevaret. Den er et meget unikt apparat til at spise med, som kun findes hos bløddyrene. Selv om dyret ligner noget fra det ydre rum i forhold til, hvad vi kender i dag, kan vi med sikkerhed sige, at det er et bløddyr, fordi det har en raspetunge.«

Tilmed ligner det nye fossils raspetunge dem, man ser hos moderne bløddyr med mere en 125 tandrækker.

»Det fossil, vi har nu, er et slags levn helt fra den tidligste tid i Den Kambriske Eksplosion,

Tunesere adskiller sig fra egyptere ved, at de i højere grad er engageret i civilsamfundsorganisationer.

på tropperne og sikre loyalitet i den politiske inderkreds. Samtlige af de lande, som ikke oplevede forandringer i styreform, har enten store indtægter fra olie- og gasressourcer eller en fast arverækkefølge i det højeste politiske embede – for eksempel Algeriet, Bahrain og Syrien.

Nem adgang til ressourcer sætter ofte en grundlæggende mekanisme i samfundet ud af spil. Forudsætningen for, at en magthaver kan beskatte en befolkning, er at give borgere rettigheder og politisk indflydelse. Magthavere, der er i besiddelse af store resourceforekomster, ser stort på befolkningens krav og kan i stedet give sociale ydelser for at dæmpe utilfredsheden. Ressourcerne kan også bruges til at give militæret anseelige lønninger og udstyr, som sikrer dets loyalitet til styret. Hvis ikke magthaverne har let adgang til ressourcer, kan en fast arverækkefølge skabe forudsigelighed og stabilitet for relationerne i den politiske inderkreds og til militæret. Helt konkret styrkes relationen mellem den politiske elite og militæreliten, hvis de har stærke blodsband eller deler etnisk tilhørsforhold. Det er for eksempel tilfældet i Syrien, hvor Alawit-klanen sidder på det centrale magtapparat, til trods for at kun otte procent af befolkningen tilhører gruppen. Adgang til naturressourcer eller fast arverækkefølge sikrer altså militærets opbakning til styret. Det er slående, at i samtlige af de lande, hvor regimer overlevede, stod militæret last og brast med den politiske ledelse.

En demonstrant foran en brændende barrikade i en af Cairos gader under Det Arabiske Forår i 2011.

FOTO: REUTERS/GORAN TOMASEVIC

FRAVÆRET af naturressourcer og arverækkefølge forklarer dog ikke, hvorfor Yemen – til forskel fra Egypten og Tunesien – ikke lykkedes med at holde demokratiske valg. Eller hvorfor militæret i Egypten endte med at tage magten efter de første frie og fair valg, mens Tunesiens demokrati er på vej til at blive »the only game in town«. Det kan vi bedre forstå ved at se på landenes bruttonationalprodukt og statseffektivitet før Det Arabiske Forår samt karakteren af civilsamfundet og partisystemet.

Et lands velstandsniveau er en af de mest udbredte forklaringer på demokrati. Jo mere velstående et land er, desto mere demokratisk forventer vi, at det er. Det betyder, at når et velstående land først er blevet demokratisk, så er der lav risiko for, at det bryder sammen igen – hvis det vel at mærke ikke er velstående på grund af olie- og gasrigdom. Før Det Arabiske Forår var Tunesiens bruttonationalprodukt

markant højere end Egyptens. Og den tunesiske stat havde en markant højere kvalitet i de offentlige services og højere bureaukratisk effektivitet end Egypten. På begge parametre falder Yemen nu helt igennem, og det kan forklare, hvorfor Tunesien og Egypten klarede skærene og etablerede demokrati gennem frie og fair valg – i hvert fald i første omgang.

I velstående lande engagerer borgerne sig ofte i civilsamfundsorganisationer. Her får de en oplæring i demokratisk deltagelse og en mulighed for kollektivt at råbe vagt i gevær over for politisk magtmisbrug. Tunesere adskiller sig fra egyptere ved, at de i højere grad er engageret i civilsamfundsorganisationer. Det er også sigende, at Nobels Fredspris i 2015 gik til en koalition af tunesiske civilsamfundsorganisationer, fordi de har bidraget til at indrette et nyt demokratisk politisk system og holdt Tunesiske politikere på dydens smalle sti.

Det politiske system i Tunesien er i dag mere præget af at søge konsensus. Landets proportionelle valgsystem sikrer repræsentation til mindre partier og en bedre overensstemmelse mellem et politisk partis stemmeandel og mandatantallet i parlamentet. Egyptens valgsystem er derimod en blanding af et proportionelt valgsystem og et flertalssystem. Her bliver en tredjedel af folketingsmedlemmerne valgt ud fra det engelskinspirerede »first-past-the-post«-system og to tredjedele via et proportionelt system, som vi kender i Danmark. Flertalsprincippet i Egyptens valgsystem favoriserer større partier og kandidater med stærke vælgerbasen. Det betød, at islamistiske partier nød en overvældende sejr i Egypten med 71 procent af mandaterne, mens de i Tunesien kun vandt 41 procent. Det proportionelle valgsystemet i Tunesien gav mandater til flere partier end det blandede valgsystem i Egypten, og det tvang i højere grad de tunesiske partier til at søge konsensus for at indgå svære politiske reformer.

Endelig er det velkendt, at det Egyptiske militær historisk har haft tætte forbindelser til den politiske elite og dominerer landets industriproduktion. I modsætning hertil har Tunesien i højere grad et professionaliseret militær med tættere skotter til det politiske system. På et globalt indeks for militarisering rangerer Egypten på en 27. plads, mens Tunesien er nummer 79 ud af 150 lande. Den islamiske dominans efter parlamentsvalget i Egypten kan have truet militærets store indflydelse på landets økonomi og fået militæret til at tilsidesætte landets folkevalgte politiske ledelse.

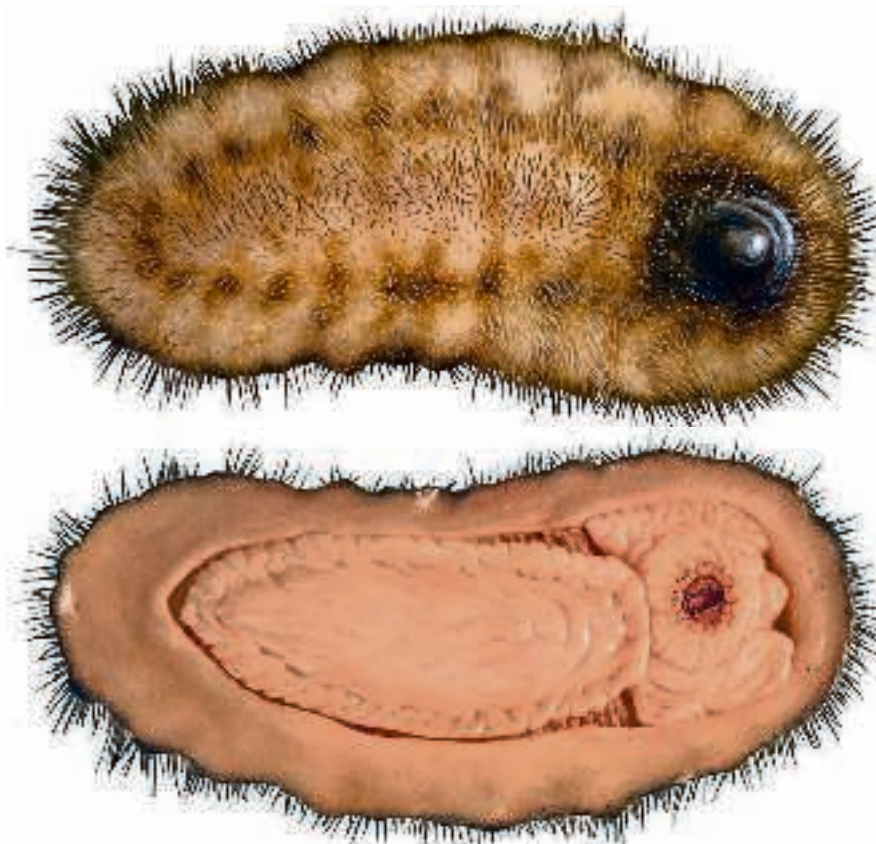
Kombinationen af få naturressourcer, ingen fast arverækkefølge i det højeste politiske embede, et relativt højt velstandsniveau, et effektivt statsapparat og embedsværk, et livligt civilsamfund og en pluralistisk partirepræsentation i parlamentet synes at forklare, hvorfor demokratiet blev etableret og overlevede i Tunesien modsat resten af MENA-regionen.

hvor dyrene udviklede sig for første gang og spredte sig,« siger Jakob Vinther.

Fundet af, hvad der kan være bløddyrenes fælles forfader, lyder måske ikke så verdensomvæltende, men som Vinther siger:

»Vi kan spore den ottearmede blæksprutte med fantastiske øjne, og som kan skifte farve og sprøjte med blæk, tilbage til denne mærkelige fladtrykte orm fuldstændig dækket af pigge og med en skal på hovedet.« For sådan har dyret formentlig set ud i levende live ifølge en rekonstruktion af det ældgamle bløddyr.

Fezouatas fossiler har kun været almindeligt kendte de sidste 15 år, takket være udgravninger foretaget af Mohamed Ou Saïd Ben Moula og hans sønner, en lokal familie i området. De har ingen formel palæontologisk uddannelse, men til gengæld har de et særligt talent for at finde og udgrave de enestående fossiler. Tilmed har

Rekonstruktion af Calvapilosa kroegeris bug og ryg. FOTO: JAKOB VINTHER ET AL./NATURE

de lyst til at arbejde med forskere fra hele verden, hvilket betyder, at fundstedet nu kaster ny viden af sig om overgangsperioden mellem Kambrium og Ordovicium. Mange af fossilerne, som Ben Moula og sønnerne har fundet, befinder sig på Yale Universitet, og det er da også her, Jakob Vinther ved et tilfælde blev gjort opmærksom på det meget komplette og detaljerede fossil, der er baggrunden for artiklen i Nature.

»Det første fossil, vi arbejdede med, blev fundet i 2008, men det var ukomplet og manglede bagkroppen. En palæontolog på besøg på Yale, Björn Kröger, hørte om vores frustration og hev en skuffe ud med et komplet fossil med bagkrop. Der var bare ikke nogen, der havde lagt mærke til lige akkurat dette fossil blandt de mange andre mærkelige fossiler fra Fezouata,« beretter Jakob Vinther. Til ære for kollegaen blev fossilet døbt Calvapilosa kroegeri, og det præfiks betyder i øvrigt »behåret skalp«.